

NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS
SCHOOL OF LETTERS

MSC PROGRAMME IN COUNSELLING AND CAREER GUIDANCE

LABORATORY OF EXPERIMENTAL PEDAGOGY

CENTERS FOR VOCATIONAL GUIDANCE AND COUNSELLING

PROCEEDINGS OF THE 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE

ATHENS (23-25-1-04)

**PROMOTING NEW FORMS OF WORK ORGANIZATION AND OTHER
COOPERATIVE ARRANGEMENTS FOR COMPETITIVENESS AND
EMPLOYABILITY**

With the Support of the European Committee

ATHENS 2004

Editorial Committee:

Christina NOVA-KALTSOUNI,
Assoc. Prof. of the
University of Athens
Michalis KASSOTAKIS, Prof. of the
University of Athens

Copyright: University of Athens

CONTRIBUTORS

ASHFORD Nicolas
 CHIOTAKIS Stelios
 De HERTOG Friso
 DEKKER Ronard
 FITZIMMONS Mike
 GAVROGLOU Stavros
 GEKAS George
 GEORGOULAS Stratos
 HAGUE Jeremy
 HUZZARD Tony
 JECCHINIS Chris
 KASSOTAKIS Michael
 KATSANEVAS Theodoros
 KLEINKNECHT Alfred
 KORRES Georgios
 LADERRIERE Pierre
 LATNIAK Erick
 LAUNIKARI Mika
 MORRIS Jo
 MOURIKI Alik
 NAGOPOULOS Nikos
 O' KELLY Kevin
 PATINIOTIS Nikitas
 POMONI Evagelia
 POMONIS Theodoros
 TEFANIDIS Andreas
 THAKE Anne-Marie
 TOTTERDILL Peter
 TOUMBAS Lambros
 TSIPOURI Lena
 TSOMBANOGLOU Georgios
 VITSILAKI Chrysi

NATIONAL AND KAPODISTRIAN
 UNIVERSITY OF ATHENS
 SCHOOL OF LETTERS

MSC PROGRAMME IN
 COUNSELLING AND CAREER
 GUIDANCE

LABORATORY OF
 EXPERIMENTAL PEDAGOGY

PROCEEDINGS OF THE 1st
 INTERNATIONAL CONFERENCE
 ATHENS (23-25-1-04)

**PROMOTING NEW FORMS OF
 WORK ORGANIZATION AND
 OTHER COOPERATIVE
 ARRANGEMENTS FOR
 COMPETITIVENESS AND
 EMPLOYABILITY**

With the Support of the European
 Commission

ATHENS 2004

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: *Jecchinis Chris*, Professor Emeritus of Economics at Lakehead University of Ontario-Canada, Corresponding Member of the European Academy of Arts, Sciences and Humanities

Vice President: *Kassotakis Michael*, Professor at the University of Athens
 O'Kelly Kevin: Visiting Research Fellow at the University of Limerick, Former Manager of Research of European Foundation

Members

Andreasen Lars-Erik: European Commission (Administrator Principal)
Bezevegis Elias, Professor at the University of Athens
Giannitsas Nikolaos, Professor at the University of Athens
Dellasoudas Lavrentios, Professor at the University of Athens
Zisimopoulos Agelos, Vice President of the National Centre for Career Guidance (Greece)
Karantinos Dimitrios, Researcher at the National Research Centre (Greece)
Katsanevas Theodoros, Professor at the University of Piraeus
Kroustalakis Georgios, Professor at the University of Athens
Lambraki-Paganou Alexandra, Professor at the University of Athens
Nova-Kaltsouni Christina, Associate Professor at the University of Athens
Sidiropoulou-Dimakakou Despoina, Assistant Professor at the University of Athens
Tsipouri Lena, Associate Professor at the University of Athens
Psacharopoulos Georgios, Member of the Hellenic Parliament

ORGANISING COMMITTEE

President: *Nova-Kaltsouni Christina*, Associate Professor at the University of Athens

Members:

Kassotakis Michael, Professor at the University of Athens
Marmarinos Jannis, Associate Professor at the University of Athens
Sidiropoulou-Dimakakou Despoina, Assistant Professor at the University of Athens
Tsipouri Lena, Associate Professor at the University of Athens
 Dr. *Fakiolas Nikolaos*, Research Fellow at the National Research Centre (Greece)

Contens

Foreword, Chris JECCHINIS
Note for the Readers
Summaries of the Opening Session

I. PLENARY SESSION

Chris JECCHINIS
Kevin O' KELLY

II PLENARY SESSION

Frizo de HERTOOG /Tony HUZZARD/ Jeremy HAGUE
Nikolas ASHFORD

III PLENARY SESSION

Peter TOTTERDILL
Lena TSIPOURI
George GEKAS

III PLENARY SESSION

Jo MORRIS
Ronald DEKKER/ Alfred KLEINKNECHT
Erich LATNIAK

IV PLENARY SESSION

Pierre LADERRIERE
Theodoros KATSANEVAS
Michael KASSOTAKIS

V PLENARY SESSION

Mike FITZIMMONS
Andreas STEFANIDIS
Anne- Marie THAKE
George TSOMBANOGLU/George KORRES
Lambros TOUMBAS

VI PLENARY SESSION

Mika LAUNIKARI
Chrisi VITSILAKI
Nikitas PATINIOTIS/ Stavros GEORGOULAS

VII PLENARY SESSION

Níkos NAGOPOULOS (*this document*)

CLOSING REMARKS, Chris JECCHINIS

Note: all the conference documents are free to download in PDF format from:
<http://www.ergastirio.ppp.uoa.gr/ereyna/ekdiloseis.html>

**POLICIES AND METHODS OF IMPROVEMENT OF EMPLOYMENT
SUPPORT AND NEW ENTERPRISES IN THE EUROPEAN UNION. THE
GREEK CASE**

(ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ)

Nikos NAGOPOULOS, University of the Aegean, Department of Sociology

Abstract

Policies and methods of improvement in the Unemployment Supporting Services as well as the Business Environment in the EU and in Greece in particular.

According to a preliminary note, we would like to pay attention to three issues related to new forms of employment and entrepreneurship, as they are mainly encountered and reinforced as horizontal policies in the EU countries. We believe that different forms of this issue are located on the following three levels:

a) Organizational restructuring of new forms and conditions of employment as well as forms of entrepreneurial initiative and its linkage to new technologies.

b) Primary and continuing employment qualification and re-qualification concerning the labour market, as well as alternative initiative of entrepreneurship, self-employment, and employment in social economy.

c) The character of advisory support and up-grading of skills and qualifications of vulnerable groups (young unemployed, social employment, etc.).

The above three levels signify the emerging consolidation of the differences between formal and informal qualifications, as we encounter them in the subject of certification and validation of informal types of qualification which deal with skill upgrading and provided by recognized institutions and CEQ without formal certifications.

We should note that the relevant social partners consociate with the above note as they take into account the new demands of the labour market due to the new forms of employment which emerge out of the restructuring of new conditions of labour. Additionally, we refer to a new qualification system for the new policy of labour advisors in Greece who are in charge of the local centres of employment of OAED (Organization of Employment of Labour Force).

The orientation toward positive targets, such as the development of the labour force, personal autarchy and growth, and social inclusion are sought after targets. The validation of success of national policies concerning social care lies with securing a network of services, the social rights of vulnerable social groups, the securing of psychological and social health, and their implementation as active policies for employment. This new type of social policy creates a new framework of cooperation defined through cooperation as a contract involving all the partners who could play a role in implementing such policy. Necessary pre-condition for the success of this policy is its inclusion in the decentralization system foreseen by the new policies of local development.

In addition, we encounter the emergence of issues related to political will and political perception, redistribution of resources, the functional scheduling of the periphery, the relationship of the social space with the labour market one, the participation of NGO in planning, materialization and validation. Furthermore, we highlight the important

gaps of the necessary information (research data etc), the absence of institutional links which promote social cohesion causing the weakening and shattering of the planned targets. Beyond the above worries, we feel that there is need to improve rational planning for the materialization of equal opportunities, the respect of human dignity, and the establishment of adequate conditions that will reduce the social and economic exclusion of individuals and groups.

The (seemingly) broadening of scope of KESYY vis-à-vis the socially exclusive groups and, at last, the recognition of a wider role for the SYE, that will not any more be restricted to 'individual and group' support, is accepted as a positive step. The widening and the approval of the above step contribute to the development of working models, the production of methods and tools, the training and sensitisation of a wider public. The widening of scope increases the number of the beneficiaries (families and protected kin members) and leads to the utilization of services not only on behalf of the socially excluded, but also of those in danger of being socially excluded.

It could be especially reinforcing for the cooperation of Centres for Employability (KPA) and labour counsellors. This suggestion – necessary to my opinion – gives the chance to restore cooperative relations, during the intermediary time, focused on the local level which brings close together groups' needs with labour policies. It forms programs of horizontal intervention for the people, as well as programs of training for the working force of KPA in an effort to make communal work approach issues of employment. The widening of the demands of the labour market, the profile of the labourers, the registering of the position and beliefs of the employers, the evaluation of demand and supply on a local level, from the KPA point of view, and the widening of individual and social needs, the accommodation and the construction of plans according to the dynamics of socially excluded individuals or groups, the development of politics against exclusion, and the comprehensive intervention onto urban and peripheral spaces (group targets) is possible to provide us with the picture that today is hidden (poverty, black market, urbanization, poor living conditions, lack of social services, housing, etc.); it could also provide us with the answers of how the situation could be improved.

Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στις πολιτικές που προσβλέπουν στην ενίσχυση νέων μορφών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, οι οποίες αναπτύσσονται σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές θεματικές προτεραιότητες για την καταπολέμηση της ανεργίας και την άρση των εμποδίων ευπαθών ομάδων για ομαλή πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Περαιτέρω διερευνά το πλαίσιο και την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων με ολοκληρωμένη μορφή και περιεχόμενο προς αυτή την κατεύθυνση καθώς και τις δυνατότητες για ευρύτερη εφαρμογή συγκεκριμένων πρακτικών που αναδεικνύονται μέσα από διευρυμένα εταιρικά σχήματα, τα οποία υλοποιούν κοινά προγράμματα εργασιών για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Από την παρουσίαση των πολιτικών και της εμπλοκής εξειδικευμένων φορέων, αλλά και οργανισμών κοινωνικής πολιτικής επιχειρείται μια κριτική προσέγγιση σχετικά με την εφαρμοσιμότητα ενιαίων ενεργητικών πολιτικών αντιμετώπισης θεμάτων που άπτονται των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση και την Επιχειρηματικότητα. Η κριτική αυτή προσέγγιση επικεντρώνεται κυρίως στην αδιαφοροποίητη μεθοδολογία που καλούνται να ακολουθήσουν τα κράτη μέλη και οι πιστοποιημένοι από αυτά φορείς που δρουν στο εσωτερικό τους, κυρίως ως προς α)

1 Βλ. σχετ. Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ), 2000 – 2004.

τις ενέργειες που αναλαμβάνουν για τη σύνδεση επιλεγμένων αντικειμένων κατάρτισης με την απασχόληση 2 και β) τον προσδιορισμό των ομάδων Κοινωνικού Αποκλεισμού, οι οποίες είναι κυρίως οι εν δυνάμει ωφελούμενες από την άσκηση των παραπάνω πολιτικών.

Η επιλογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την Απασχόληση

Κατά τη δεκαετία του '90, σε όλα τα Κράτη – Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεδείχθησαν προβλήματα στην αγορά εργασίας, για την επίλυση των οποίων οι κλασικές μέθοδοι αντιμετώπισης δεν καρποφόρησαν. Τα προβλήματα αυτά είχαν πολλές κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις και μπορούσαν να αποτελέσουν απειλή για την πορεία της ανάπτυξης των Κρατών – Μελών. Για το λόγο αυτό, σήμερα, η «προώθηση της απασχόλησης» αποτελεί τον κεντρικό άξονα του συνόλου των πολιτικών που εφαρμόζονται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ γίνεται προσπάθεια να ενισχυθεί ο κοινωνικός διάλογος σε θέματα που αφορούν τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και την κάλυψη του κενού των δεξιοτήτων που απαιτούνται στις νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας. Παράλληλα διασφαλίζεται η ισότητα στις ευκαιρίες απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης ή αναβάθμισης των δεξιοτήτων. Ειδικότερα, κεντρικό στόχο στην υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης δηλώνεται ότι αποτελεί η ανάπτυξη όχι μόνο των αυστηρά επαγγελματικών προσόντων των συμμετεχόντων αλλά και των ευρύτερων ικανοτήτων τους, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της αυτενέργειας και της πρωτοβουλίας τους.

Επιπλέον, ο όρος «απασχόληση» δεν αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στην καταπολέμηση της ανεργίας, αλλά και σε ζητήματα που αφορούν και πολλές άλλες πλευρές του κεφαλαίου «εργασία», όπως τη βελτίωση των συνθηκών και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Συνδέεται επίσης όλο και περισσότερο με την επαγγελματική κατάρτιση,³ τη δια βίου μάθηση καθώς και την τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση φαίνεται να συνιστά μία πρόσφορη πολιτική επιλογή με την οποία επιτυγχάνονται πολλαπλές λειτουργίες. Αποκτά επίσης το χαρακτήρα μιας κρατικής πολιτικής με την οποία επιδιώκεται η διαχείριση προβλημάτων που προκύπτουν εξαιτίας των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας και ειδικότερα του κράτους πρόνοιας.⁴

2 Εν όψει της έναρξης του 3ου Κ.Π.Σ., αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι το νέο “Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση” 2000-2006, είναι η έκφραση της Εθνικής Πολιτικής Απασχόλησης, στο πλαίσιο της αντίστοιχης Ευρωπαϊκής Πολιτικής, στο Περύλιψη Σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος “Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση” 2000-2006, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ΕΚΤ, Οκτώβριος 2000, σ. 4.

3 Σε αντίθεση κυρίως με τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης, οι συνθήκες που γέννησαν στην Ελλάδα το νέο ιδιαίτερο ρόλο της εκπαίδευσης και ειδικότερα της επαγγελματικής κατάρτισης προέκυψαν εν πολλοίς από εισαγόμενες πολιτικές χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερη προεργασία στην έρευνα σχετικά με τη σύζευξη επαγγελματικής κατάρτισης και αγοράς εργασίας. Για μια από τις έρευνες πάνω στην οποία στηρίχθηκαν οι συγκεκριμένες πολιτικές κατάρτισης βλ. Metron Analysis και VFA, Υπουργείο Εργασίας, Ιούλιος, 2001. Η έρευνα προσέγγισε ένα δείγμα 6228 επιχειρήσεων με σκοπό να αναδείξει τις ανάγκες σε θέσεις εργασίας των επιχειρήσεων ώστε να συνδεθούν με εξειδικευμένες μορφές συνεχιζόμενης κατάρτισης ανέργων.

4 Βλ. σχετ. Κ. Δημουλάς : *Κράτος Πρόνοιας και Επαγγελματική Κατάρτιση. Η περίπτωση της Ελλάδας (1980-2000)*, Αθήνα, σ. 12.

Παράλληλα, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη νέων ευέλικτων τρόπων εργασίας που συνδυάζουν την ασφάλεια των εργαζομένων με την ευελιξία των επιχειρήσεων, έτσι ώστε ο συνδυασμός εφαρμογής νέων μορφών απασχόλησης να πραγματοποιείται με έμφαση και σαφή προϋπόθεση την ασφάλεια των εργαζομένων. Επιπλέον ευνοείται ο εκσυγχρονισμός της οργάνωσης της εργασίας και η προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων. 5

Ήδη από το 1993 η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρεί να ενσωματώσει στις πολιτικές της τους προβληματισμούς για την καταπολέμηση της ανεργίας, την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης⁶ και την προώθηση της απασχόλησης⁷ ενώ στη συνέχεια προέβλεψε μία σειρά μέτρων και δεσμεύσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κρατών-μελών που αφορούν τη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων καθώς και τη παρακολούθηση της κατάστασης της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την έκδοση συμπερασμάτων-συστάσεων προς τις κυβερνήσεις. Επιπλέον μεριμνά για τη θέσπιση μέτρων σχετικά με τη χρηματοδότηση πιλοτικών σχεδίων προς όφελος της απασχόλησης και τη συγκρότηση Επιτροπής Απασχόλησης για την προώθηση του συντονισμού των εθνικών μέτρων, του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και τη διατύπωση υποδείξεων.

Τόσο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής, όσο και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση, υπογραμμίζεται η σημασία της ενεργοποίησης σε τοπικό επίπεδο και της ανάληψης ενεργού ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η σημασία που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ενεργοποίηση των τοπικών φορέων αντανακλάται σε σχετικές πρωτοβουλίες και προγράμματα, που ανέλαβε ήδη από το 1996.

Για την υλοποίηση σχεδίων ή συντονισμένων ενεργειών Ολοκληρωμένης Παρέμβασης πρωταρχική και απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ανάπτυξη της Εταιρικής και συνέργειας.⁸ Ενδεικτικά μπορούν να επισημανθούν : α) Τα Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης, τα οποία στηρίζονται στη εθελοντική συνεργασία τοπικών φορέων και έχουν στόχο την ενδογενή τοπική ανάπτυξη, την προώθηση της απασχόλησης σε βιώσιμες και ανταγωνιστικές παραγωγικές δραστηριότητες και στη διαμόρφωση των καταλληλότερων δυνατών συνθηκών για επιχειρηματικές δράσεις που εκτιμάται ότι αυξάνουν την απασχόληση.⁹ β) τα Τοπικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση, τα οποία αναπτύχθηκαν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση των κρατών μελών, με στόχο τη διερεύνηση και τον πειραματισμό για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής και Εθνικής Στρατηγικής για την Απασχόληση σε τοπικό επίπεδο, μέσα από ενεργητικές συμμετοχικές διαδικασίες, και τον προσδιορισμό του ρόλου των τοπικών αρχών σε αυτή.¹⁰ Επιπλέον, η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, **11** που

5 Βλ. σχετ. Συνθήκη του Άμστερνταμ, στα θέματα προσαρμογής του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες οργάνωσης της εργασίας.

6 Η ανάγνωση των στατιστικών δεδομένων μας δείχνει ότι καθώς αυξάνει η ανεργία και ιδιαίτερα η μακροχρόνια ανεργία των νέων, οι οποίοι δεν στοιχειοθετούν δικαίωμα λήψης επιδομάτων ανεργίας, αυξάνει ο ρόλος της επαγγελματικής κατάρτισης στην αναπαραγωγή και ενσωμάτωση της εργασίας και ενισχύεται η βαρύτητα της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης. Βλ. σχετ. Κ. Δημουλάς : ό.π., σ. 99.

7 Βλ. Λευκή Βίβλος για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση.

8 Υπουργείο Εργασίας : Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού & Παρακολούθησης Δράσεων ΕΚΤ, Εγκύκλιος για τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και συνέργεια, 2002.

9 Στην Ελλάδα λειτούργησαν πιλοτικά Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης στις περιοχές: Δράμα, Κοζάνη και Φλώρινα, Ημαθία, Μαγνησία, Βοιωτία, Αχαΐα, Δυτική Αθήνα και Πειραιά.

10 Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην Ελλάδα αναπτύχθηκαν πιλοτικά Τοπικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση στους Δήμους: Αγρινίου, Αμαρουσίου, Ηγουμενίτσας, Κάτω Νευροκοπίου, Ορεστιάδας, Χαλκίδας και Καλλιθέας Ρόδου

προκηρύχθηκε το 2001, αποτελεί έναν ακόμα πειραματισμό για την άρση των διακρίσεων και ανισοτήτων, προκειμένου ειδικές πληθυσμιακές ομάδες να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Βασίζεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση και επιδιώκει να συνδράμει τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές στο τομέα της απασχόλησης.

Οι προσεγγίσεις αυτές δοκιμάζονται ως προς τη δυναμική για ευρύτερη ανάπτυξη σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και ως προς μια νέα ρεαλιστική δυνατότητα για θετική επιρροή στις ευρωπαϊκές πολιτικές και πρακτικές. Επιδιώκει επίσης να εντοπίσει και να αναδείξει τις κοινές δράσεις των Έργων συγκεκριμένων Αναπτυξιακών Συμπράξεων στους τομείς της Απασχολησιμότητας, Ανάπτυξης Επιχειρηματικού πνεύματος, Προσαρμοστικότητας, Ίσων Ευκαιριών για Γυναίκες και Άνδρες και Αιτούντων Άσυλο.¹² Ο σκοπός αυτός αποτελεί αφενός το πρώτο βήμα της διαδικασίας εντοπισμού των καλών πρακτικών και των δυνατοτήτων ευρύτερης εφαρμογής και αφετέρου συμβάλλει στην ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Απασχόληση και στον Προγραμματισμό των Διαρθρωτικών Ταμείων ενισχύοντας τους τρόπους σύνδεσης και ανατροφοδότησης των Εθνικών Θεματικών Δικτύων με τα αντίστοιχα Ευρωπαϊκά..

Στην κατεύθυνση αυτή οι συμμετέχουσες Αναπτυξιακές Συμπράξεις παρουσιάζουν την πρόοδο των εργασιών και τα αποτελέσματα των έργων τους στο πλαίσιο ενός νέου δικτυωμένου περιβάλλοντος δράσεων με κοινό χαρακτήρα και σκοπό. Επιπλέον, η δημιουργία των Κοινών Προγραμμάτων Εργασίας¹³ αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για τον προσδιορισμό και την ανάδειξη των καλών πρακτικών, αλλά, περαιτέρω και για την ευρύτερη εφαρμογή των τελευταίων μέσω της προστιθέμενης αξίας που δημιουργεί η δικτυωμένη συνεργασία των φορέων των Α.Σ και η ένταξή τους στα Ευρωπαϊκά Θεματικά Δίκτυα

Παρουσιάζονται επίσης επεξεργασμένες στρατηγικές για τη Δικτύωση Δομών Απασχόλησης και Συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων σε τοπικό ή και περιφερειακό επίπεδο, οι οποίες μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα των ενοποιημένων υπηρεσιών και την παροχή ευκαιριών απασχόλησης σε άτομα από διαφορετικές ομάδες στόχου. Στην κατεύθυνση αυτή εντοπίζεται και η διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου ποιοτικών προδιαγραφών, κριτηρίων και διεργασιών λειτουργίας των δομών παροχής υπηρεσιών απασχόλησης και συμβουλευτικής υποστήριξης με έμφαση στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους και τη μετεξέλιξή τους σε δομές με συντονισμένες ενέργειες ολοκληρωμένης παρέμβασης.¹⁴ Πρόκειται για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου συστηματικής και βιώσιμης συνεργασίας μεταξύ των δομών, των συλλογικών οργανώσεων, των εργοδοτών και των ομάδων στόχου με έμφαση στη σύνδεση με δημόσιους φορείς και κυρίως με τα Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ και τα Γραφεία Προώθησης Ανέργων στην αγορά εργασίας των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ). Να σημειωθεί ότι από το 1999 ιδρύονται και τίθενται σε λειτουργία τα *Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης* (ΚΠΑ) ως νέες δομές του ΟΑΕΔ, στο πλαίσιο των οποίων για πρώτη φορά επιχειρείται ένα πιο συστηματικό έργο σύνδεσης των ανέργων με την

11 Βλ. Equal, Οδηγός Σχεδιασμού, 2001

12 Βλ. ό.π., τα Σχέδια Δράσης των Αναπτυξιακών Συμπράξεων, οι οποίες έχουν εκδηλώσει την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν στο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Δικτύωση και Συντονισμός υπαρχουσών και νέων δομών και μετεξέλιξή τους σε one-stop-shops».

13 Βλ. Υπουργείο Εργασίας, Equal, Σύνταξη Κοινού Προγράμματος Εργασιών (ΚΠΕ), 2003

14 Βλ. Α.Σ : E-Quality, Υπουργείο Εργασίας – Κοινοτική Πρωτοβουλία Equal

αγορά εργασίας, στη βάση μιας πιο εξατομικευμένης προσέγγισης. Προς το παρόν λειτουργούσε περιορισμένος αριθμός Κέντρων μόνο στην περιοχή της Αττικής ενώ προβλέπεται η σταδιακή επέκτασή τους σε όλη την Ελλάδα

Προφίλ εργασιακού συμβούλου

Σε μια παράλληλη κατεύθυνση σκοπός μιας νέας πρωτοβουλίας στην οποία συνεργούν τα υπουργεία Εργασίας και Παιδείας είναι ο ενιαίος σχεδιασμός των συστημάτων διασύνδεσης εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις νέες ανάγκες οι οποίες προκύπτουν στην αγορά εργασίας. Υπό την ομπρέλα ενός κοινού συστήματος διασύνδεσης, επιδιώκεται ο συντονισμός των ενεργειών έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες των ατόμων σε γνώσεις και δεξιότητες, καθώς και η κάλυψη της αγοράς εργασίας με εξειδικευμένα επαγγελματικά στελέχη, οι ειδικότητες των οποίων φαίνεται να προκύπτουν και από τις αναμορφωμένες εκπαιδευτικές ανάγκες που αποτυπώνονται στα προγράμματα σπουδών των τμημάτων της κοινωνικής επιστήμης.

Στην εμπλοκή των δύο Υπουργείων οι δράσεις είναι διακριτές καθώς το Υπουργείο Παιδείας διαμορφώνει πολιτικές που αφορούν τη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση ενώ το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων πολιτικές που αφορούν τη Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση. Παράλληλα, ο κοινός στόχος που διαφαίνεται από τη συνεργασία των δύο Υπουργείων είναι η διασύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση.

Τα υποσυστήματα μέσω των οποίων υλοποιούνται οι βασικοί και επιμέρους στόχοι αφορούν την έρευνα των αναγκών της αγοράς εργασίας, την επαγγελματική εκπαίδευση, την αρχική και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Ιδιαίτερα για το νησιώτικο χώρο και για τα μικρότερα νησιά στο θεσμικό πλαίσιο προβλέφθηκε η δυνατότητα χρησιμοποίησης και μη πιστοποιημένων δομών, όπως σχολικές αίθουσες για τη διενέργεια των προγραμμάτων κατάρτισης σ' αυτές.

Περαιτέρω και με συντονισμένες ενέργειες ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την απασχόληση διερευνούνται τρόποι πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η συμβουλευτική σε θέματα εργασιακής ένταξης καθώς και ενέργειες προώθησης στην αγορά εργασίας.

Στις παραπάνω ενέργειες ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προοπτικές που διανοίγονται για την άσκηση νέων επαγγελματιών στον κοινωνικό τομέα και σε συγκεκριμένους τομείς, μέσα από τους οποίους προκύπτουν νέες μορφές απασχόλησης και επαγγέλματα, ενώ προς διερεύνηση είναι η οικονομική τους κατοχύρωση, η κοινωνική τους καταξίωση, αλλά και οι τρόποι πιστοποίησής τους.

Ένα από τα νέα επαγγέλματα που συνδέεται με τη λειτουργία, την οργάνωση και στελέχωση όλων των δομών που προσφέρουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και προώθησης στην απασχόληση είναι αυτό του Εργασιακού Συμβούλου για το προφίλ του οποίου καθώς και τις διαθέσιμες μεθόδους, τεχνικές και εργαλεία που αξιοποιούνται περιλαμβάνονται :

A. Τυποποίηση του προφίλ του Συμβούλου

-Ορισμός – Διάκριση με άλλες ειδικότητες

-Τυπικά και ουσιαστικά προσόντα – δεξιότητες

-Επαγγελματικές αξίες – δεοντολογία

-Λειτουργίες που ασκεί και πεδίο παρέμβασης

-Πλαίσιο – όροι άσκησης του έργου του συμβούλου απασχόλησης

B. Ανάγκες Επιμόρφωσης σχετικά με

- Εξειδικευμένες Ομάδες Στόχοι
- Εργαλεία Συμβουλευτικής
- Λειτουργία της αγοράς εργασίας ή τομείς της αγοράς εργασίας
- Λειτουργίες του συμβούλου 15

Κεντρικό μήνυμα είναι, πως η καταπολέμηση της ανεργίας είναι ένα εξαιρετικά πολύπλοκο ζήτημα για το οποίο απαιτείται η συντονισμένη δράση όλων των διοικητικών επιπέδων, καθώς και των κοινωνικών εταίρων. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι πολύ σημαντικός, γιατί αυτή γνωρίζει καλύτερα τις τοπικές ιδιαιτερότητες και μπορεί με ευελιξία να εμψυχώσει και να συντονίσει την αναπτυξιακή προσπάθεια σε κάθε περιοχή.

Επιπλέον, ανταγωνιστικές συνθήκες επικρατούν σήμερα στις οικονομίες και στις αγορές εργασίας και περιορίζουν σημαντικά τις ευκαιρίες απασχόλησης για άτομα που εμφανίζουν κάποια σωματική, ψυχική, ή και κοινωνική μειονεκτικότητα. Επιπλέον η κατάσταση στην ελληνική αγορά εργασίας που χαρακτηρίζεται από υψηλή ανεργία και αυξανόμενο μακροπρόθεσμο αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες ένταξης στην απασχόληση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Με τη νέα πραγματικότητα που δημιουργείται λόγω της αύξησης του μεταναστευτικού ρεύματος προς την Ελλάδα αυξάνονται ολοένα και περισσότερα τα προβλήματα κοινωνικοοικονομικής ενσωμάτωσης και επαγγελματικής ένταξης που αντιμετωπίζουν οι Μετανάστες, οι Παλιννοστούντες και οι Πολιτικοί Πρόσφυγες. Από την άλλη πλευρά οι ανάγκες της αγοράς εργασίας μεταβάλλονται με γρήγορους ρυθμούς, καθώς η εισαγωγή νέων τεχνολογιών δημιουργεί νέες προκλήσεις και ίσως νέες διακρίσεις και ανισότητες.

Χαρακτηριστική είναι η αποσπασματικότητα, ο κατακερματισμός και η έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών, ενώ προτείνεται η αντικατάστασή τους από ολοκληρωμένες προσεγγίσεις με σαφή καθορισμό στρατηγικής και συγκεκριμένων προτεραιοτήτων, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της συνολικής πολιτικής απασχόλησης της χώρας, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της οικονομίας, ειδικότερα της τοπικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό οι δράσεις που απευθύνονται προς τις ευπαθείς ομάδες απαιτείται να αναδεικνύουν ένα χαρακτήρα που να βασίζεται στην αρχή της πιλοτικής εφαρμογής και προώθησης νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στην απασχόληση καθώς και την ενσωμάτωση των καινοτόμων προσεγγίσεων στον κεντρικό κορμό των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση.

Διερευνούνται επίσης νέες μορφές απασχόλησης για τους παλιννοστούντες και τους οικονομικούς μετανάστες δίδοντας έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που φέρουν μαζί από τη χώρα προέλευσής τους. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός κρίνεται ως σημαντικό να αναβαθμισθούν τα προσόντα, οι δεξιότητες και η απασχολησιμότητα των ατόμων από τις ομάδες αυτές που σήμερα βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας. Τα προσόντα επίσης αυτών που ήδη εργάζονται, ειδικά σε εκτεθειμένους και ευπαθείς τομείς, πρέπει επίσης να ανανεώνονται και να ενισχύονται. Επιπλέον η ικανότητα για ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος πρέπει να διευρυνθεί και να εξασφαλισθεί η ίση συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας.

Τέλος, αναλύονται συγκεκριμένες στρατηγικές για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής, ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων.

Επιπλέον διερευνάται η εισαγωγή νέων επαγγελματιών στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας, της κοινωνικής υγείας και πρόνοιας καθώς και σε φορείς της Τοπικής

Αυτοδιοίκησης διερευνώντας τις κοινωνικές καινοτομίες στο χώρο της εργασίας που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, κυρίως σε επίπεδο Περιφέρειας. Κατά τον ίδιο τρόπο εξετάζονται τα διαρθρωτικά προβλήματα άσκησης κοινωνικής πολιτικής και οι δομές οργάνωσης της εργασίας σε κοινωνικές επιχειρήσεις. Τα θέματα αυτά εξετάζονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Απασχόληση και τη μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου που προβλέπει το σταδιακό περιορισμό των επιδομάτων ανεργίας και την εισαγωγή ενεργητικών πολιτικών για την ενίσχυση της απασχόλησης.

Μεταξύ των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση ανέργων και εργαζομένων φαίνεται πως είναι η επικρατούσα πολιτική στη χώρα μας, καθώς απευθύνεται σε μεγαλύτερο αριθμό ατόμων απ' ότι το σύνολο των υπόλοιπων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και απορροφά μεγαλύτερα ποσά χρηματικών πόρων τόσο συνολικά, όσο και κατά άτομο.

Στην κατεύθυνση αυτή βρίσκονται οι μεταρρυθμιστικές πολιτικές στο χώρο της Υγείας και Πρόνοιας καθώς και οι νέες προοπτικές που διανοίγονται στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας, κυρίως με τον νέο ενεργό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε επαγγέλματα με κοινωνικό χαρακτήρα, ενισχύοντας την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο. Με τις μεταρρυθμίσεις αυτές οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνεργασία με κοινωνικούς εταίρους, μη κυβερνητικούς φορείς και δημόσιους οργανισμούς αναλαμβάνουν την κύρια ευθύνη στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και διαχειρίζονται σε μια νέα βάση τα ζητήματα της κοινωνικής πρόνοιας. Τέλος, εξετάζονται οι προοπτικές νέων, τοπικού χαρακτήρα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών που επιχειρούν οι ΟΤΑ σε συμπράξεις με τοπικούς κοινωνικούς και παραγωγικούς φορείς.

Εργασιακή ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση

Στο σημείο αυτό η εισήγηση εκτείνεται σε δυο άξονες, οι οποίοι συγκλίνουν στην πορεία και συνθέτουν μια ενιαία πρόταση. Ο πρώτος άξονας στέκεται κριτικά σε θέματα που προκύπτουν από τις νέες πολιτικές και το σχεδιασμό για την εργασιακή ένταξη και την κοινωνική ενσωμάτωση καθώς και σε θέματα που αφορούν την πρόνοια και την κοινωνική φροντίδα, ενώ ο δεύτερος τη σύνθεση και ένταξη των κοινωνικών υπηρεσιών για μη ευνοημένες ομάδες πληθυσμού με την απασχόληση. 16 Η κοινωνική ένταξη είναι μια σύνθετη έννοια, η οποία είναι δύσκολο να οριστεί και πολλώ μάλλον να μετρηθεί επακριβώς. 17 Η σχέση της με οικονομικά μεγέθη, όπως η κατανομή εισοδήματος, ή ακόμη και με το χαμηλό εισόδημα, όπως συμβατικά ορίζεται η φτώχεια, δεν χαρακτηρίζεται απλή ούτε αναλογική. Σύμφωνα με την

16 Η διαδικασία του Λουξεμβούργου, όπως έχει μείνει γνωστή η έκτακτη σύνοδος κορυφής για την απασχόληση που πραγματοποιήθηκε το 1997, έθεσε τους όρους εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση. Συγκεκριμένα, προσδιόρισε το ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Συμβουλίου και των Κρατών-μελών, τους κύκλους εφαρμογής της Ε.Σ.Α., καθώς και τις κατευθυντήριες γραμμές και τη δομή των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.). Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (Ε.Σ.Δ.Ε.Ν.) καταρτίζονται σε εθνικό επίπεδο. Ίσες ευκαιρίες σημαίνει ισότητα στην πρόσβαση στην εργασία και ίση μεταχείριση για άνδρες και γυναίκες. Δηλαδή ίδιες ευκαιρίες κατάρτισης και υποστήριξης προκειμένου να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας με τις ίδιες προϋποθέσεις. Ο πυλώνας «ίσες ευκαιρίες» στοχεύει, κωδικοποιημένα, στα ακόλουθα: Αντιμετώπιση ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων, συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, διευκόλυνση της επιστροφής στην εργασία, Προώθηση ενσωμάτωσης των ατόμων με ιδιαιτερότητες στην επαγγελματική ζωή

17 Βλ. σχετ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (ΕΣΔΕΝ) 2002 και 2003

πολιτική της κοινωνικής ενσωμάτωσης υπάρχουν προβλήματα ένταξης που δεν συνοδεύονται από χαμηλό εισόδημα και προβλήματα χαμηλού εισοδήματος που δεν συνεπάγονται προβλήματα ένταξης.

Πάντως, σε κάθε περίπτωση αν και η ίδια η σχέση του χαμηλού εισοδήματος με την απασχόληση παρουσιάζεται, σύμφωνα με την πολιτική για την κοινωνική ενσωμάτωση, σε ένα βαθμό ως ιδιαίτερα σύνθετη λίγοι μπορούν να διαφωνήσουν περί του αυτονοήτου, ότι η αναθέρμανση της αγοράς εργασίας οδηγεί σε αποφασιστική μείωση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επιπλέον, στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 εισήχθη διάταξη που κατοχυρώνει ρητώς και στο ανώτατο δυνατό θεσμικό επίπεδο το κοινωνικό κράτος. Η συνταγματική αυτή αναφορά (άρθρο 25 & 1) καθιερώνει και τυπικά στην ελληνική έννομη τάξη την αρχή της κοινωνικής προστασίας. Επίσης στα άρθρα 116 & 2 και 21 & 6 προβλέπεται ο εναρμονισμός τόσο σε προηγούμενες νομολογίες του Συμβουλίου της Επικρατείας όσο και στο κανονιστικό πλαίσιο που ισχύει σε άλλες χώρες της Ε.Ε για θέματα που αφορούν διακρίσεις απέναντι σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.

Παρά ταύτα ισχνή παρουσιάζεται και η λειτουργία της κοινωνικής ασφάλισης ως προς την εφαρμογή οργανωτικών μορφών εξυπηρέτησης συγκεκριμένων στόχων κοινωνικής προστασίας.¹⁸ Να διευκρινισθεί επίσης η διαφαινόμενη διάκριση ανάμεσα στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό υπογραμμίζοντας ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν συνδέεται μόνο με την ανεπάρκεια του εισοδήματος, αλλά καθώς υπερβαίνει τις εισοδηματικές σχέσεις εκδηλώνεται σε τομείς όπως η εργασία, η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία και η πρόσβαση στις υπηρεσίες. Επιπλέον, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέεται με την έλλειψη ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που θεωρούνται θεμελιώδη, την έλλειψη συμμετοχής στην παραγωγή και την απόλαυση κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, την έλλειψη συμμετοχής στα κοινά, αλλά και στην άσκηση εξουσίας.

Παράλληλα, με τη διασφάλιση της καλύτερης πρόσβασης στις υπηρεσίες της εκπαίδευσης, της καταπολέμησης των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι μη προνομιούχες ομάδες, αλλά και με την εκπόνηση μέτρων, (π.χ δικτύων που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή ή δικτύων για την κοινωνική προσφορά και αλληλεγγύη), ακόμη και νομοθετικών ρυθμίσεων για την επίλυση των προβλημάτων (όπως π.χ το Νομοσχέδιο για την κοινωνική ενσωμάτωση)¹⁹ επιχειρείται στην ουσία η διευκόλυνση προς το βασικό στόχο, που είναι η ένταξη στην αγορά εργασίας.

Να σημειωθεί εδώ, ότι η νέα πολιτική προσέγγισης σε εξατομικευμένο επίπεδο δεν μπορεί να εξαντληθεί στα ατομικά σχέδια δράσης για κάθε χρήστη. Θα πρέπει να εμπλουτίζεται και να συνδέεται με το κοινωνικά και εργασιακά δομημένο περιβάλλον μέσα στο οποίο θα ενταχθεί ή θα επανενταχθεί το άτομο ώστε να βιώσει τους κοινωνικούς όρους επικύρωσης των αποτελεσμάτων της εμπύχωσης ή της ενδυνάμωσης του εαυτού.

Σε αντίθετη περίπτωση υπάρχει ο κίνδυνος να δημιουργηθεί μια αρνητική αυτοεικόνα, μέσα από ένα έλλειμμα προσαρμογής σε εργασιακά περιβάλλοντα, όπου παρατηρείται επίταση του άγχους και των επιδόσεων. Επιχειρώντας λοιπόν μια αξιολόγηση όλων των Σχεδίων Δράσης των ΚΕΣΥΥ20 διαπιστώνει κανείς τις κάτωθι

18 Βλ. Γ. Αμίτσης : Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, Παπαζήση, Αθήνα, 2001, σελ. 36 επ

19 Βλ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (Ε.ΣΔ.Ε.Ν.), 2003

20 Βλ. Υπουργείο Εργασίας : Σχέδιο Δράσης για την πιστοποίηση των Κέντρων Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, 2002

υπηρεσίες, οι οποίες, άλλες με έμμεσο και άλλες με άμεσο τρόπο, ενισχύουν τις διαδικασίες ένταξης στην αγορά εργασίας, ατόμων από ευπαθείς ομάδες.

Οι οριζόντιες αυτές υπηρεσίες, έτσι όπως προκύπτουν από την ανάλυση των σχεδίων, προσφέρονται στους τομείς :

- της κοινωνικής – νομικής συμβουλευτικής υποστήριξης (ατομικής ή ομαδικής)
- της συμβουλευτικής οικογένειας και ατόμου για κοινωνική ένταξη – ή επανένταξη
- προώθησης – στήριξης στην απασχόληση
- επαγγελματικής συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού
- πληροφόρησης – ευαισθητοποίησης- ενημέρωσης
- κοινωνικοπαιδαγωγικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης
- υποστήριξης για τη φύλαξη παιδιών

Το περιεχόμενο των παραπάνω υπηρεσιών προσδιορίζεται ως προς τις ανάγκες της ομάδας στόχος.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι αναπόσπαστο στοιχείο στη διαδικασία ενδυνάμωσης είναι η επαγγελματική συμβουλευτική και ο εργασιακός προσανατολισμός, η διεξαγωγή συλλογικών δραστηριοτήτων δημιουργικής απασχόλησης και η συλλογική λήψη αποφάσεων.

Η κοινωνική και εργασιακή προετοιμασία συνδυάζεται με την άρση των διακρίσεων και την ενδυνάμωση των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Η ολοκλήρωση αυτού του κύκλου των ενεργειών μπορεί να βοηθήσει τα άτομα να ενταχθούν σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης (προκατάρτιση, κατάρτιση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, αώτερο στόχο την κάλυψη Νέων θέσεων εργασίας, ή τη δημιουργία επιχειρήσεων ως Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες). Στο σημείο αυτό να σημειωθεί η επιδίωξη δυο μορφών δεξιοτήτων για άτομα ευπαθών ομάδων.

A) Κοινωνικές δεξιότητες, όπως η αυτοπεποίθηση, η συνεργατικότητα, δεξιότητες συλλογικής εργασίας, αλλά απ' ό,τι φαίνεται και η διακινδύνευση για την ανάληψη πρωτοβουλιών, κάτι το οποίο μπορεί κανείς να το δει από μια κριτική ματιά. B) Επαγγελματικές δεξιότητες που ενισχύουν το επαγγελματικό προφίλ του ατόμου μέσα από συμπληρωματική εκπαίδευση για την ανάληψη επαγγελματικού ρόλου.

Έτσι, η σύγχρονη έννοια της κοινωνικής φροντίδας περιλαμβάνει δέσμες ενεργειών, οι οποίες παράλληλα με την ενδυνάμωση και εμπύχωση του ατόμου και την ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση του κοινωνικού ιστού συμβάλλει και στην κοινωνική καθώς και την εργασιακή ενσωμάτωση. Για παράδειγμα, η πραγματιστική έννοια της ενδυνάμωσης ως διαδικασίας αυτοδύναμης και επικοινωνιακής παρουσίας του ατόμου εκτιμούμε ότι ολοκληρώνεται με την ενεργό συμμετοχή στα κοινωνικά πράγματα και στον εργασιακό χώρο.

Κατά τον ίδιο τρόπο η εμπύχωση, ως ανάπτυξη δημιουργικής έκφρασης και ανάδειξης δεξιοτήτων κρίνεται στη συνεργατική ικανότητα του ατόμου, τη λειτουργία του μέσα σε ένα περιβάλλον συλλογικότητας, όπου δοκιμάζεται ο συμμετοχικός ρόλος στην ενεργητική παρουσία της ομάδας στην κοινωνία. Οι υπηρεσίες αυτές εντάσσονται σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό παρεχόμενης ειδικής εκπαίδευσης και ενεργειών ένταξης στην αγορά εργασίας για όλες τις καταγεγραμμένες ευπαθείς ομάδες, ή ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή για :

- Άτομα με αναπηρίες

- Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες
- Αποφυλακισμένους, Φυλακισμένους, Ανηλίκους Παραβάτες
- Αρχηγούς μονογενεικών οικογενειών
- Άτομα απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών (γεωγραφικός αποκλεισμός)
- Άτομα με γλωσσικές, θρησκευτικές ή πολιτικές ιδιαιτερότητες, πρώην χρήστες ναρκωτικών ουσιών
- Άτομα με Ψυχικές Ασθένειες που διαβιούν εκτός ιδρυμάτων.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται για τις παραπάνω ομάδες σύμφωνα με τα Σχέδια Δράσης των ΚΕΣΥΥ εντάσσονται αλλά και αντιστοιχούν σε ένα ενιαίο σύστημα διαχείρισης και παρακολούθησης των Κέντρων που εκπονείται από τις Διαχειριστικές Αρχές και εφαρμόζεται τουλάχιστον στο πεδίο εκείνο, όπου η Συμβουλευτική υποστήριξη συνδέεται με ενέργειες προώθησης στην Απασχόληση.

Στο πλαίσιο αυτό θα επικεντρωθούμε σε εκείνες τις υπηρεσίες που παρέχονται από τα Κέντρα Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, τα οποία σε συνεργασία με Εκπαιδευτικούς Οργανισμούς και Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση εκπονούν σχέδια δράσης για την ενίσχυση της Απασχολησιμότητας 21ευπαθών ομάδων. Οι υπηρεσίες προώθησης και στήριξης της Απασχόλησης από τα Κέντρα ΣΥΥ οργανώνονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προσιδιάζουν προς τα χαρακτηριστικά και τις ομάδες του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Αναλύοντας το σύνολο των σχεδίων της Α' περιόδου πιστοποίησης των ΚΕΣΥΥ (1998-1999) το Υπουργείο Εργασίας μέσω του ΕΚΕΠΙΣ, αλλά και των Σχεδίων Δράσης των υποψηφίων προς πιστοποίηση κέντρων με την έναρξη του 3^{ου} ΚΠΣ διαπιστώνει κανείς σε οριζόντια κλίμακα για όλες τις ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού συγκεκριμένες υπηρεσίες που παρέχονται.

Ο προσανατολισμός για θετικούς στόχους, όπως η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, η ατομική αυτάρκεια, η ολοκλήρωση και η κοινωνική ένταξη είναι επιδιωκόμενοι στόχοι και προκλήσεις για τη σύγχρονη κοινωνία. Παράλληλα η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εθνικών πολιτικών για την κοινωνική φροντίδα έγκειται στη διασφάλιση ενός δικτύου παρεχόμενων υπηρεσιών, από τα κοινωνικά δικαιώματα για λιγότερο ευνοημένες ομάδες, την αποκατάσταση της ψυχικής και κοινωνικής υγείας και την εφαρμογή τους έως τις ενεργητικές πολιτικές για την απασχόληση.

Αυτή η κοινωνική πολιτική νέου τύπου δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο για συνεργασία, που ορίζεται μέσα από διαπραγματεύσεις, ως ένα συμβόλαιο που εμπλέκονται όλοι εκείνοι οι φορείς που μπορούν να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο στην εφαρμογή αυτής της πολιτικής. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής είναι η ένταξη της στο σύστημα αποκέντρωσης που προβλέπουν οι νέες πολιτικές τοπικής ανάπτυξης.

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούν μια πρόκληση για την κοινωνική πολιτική σήμερα. Με τον διαρκώς διογκούμενο ανταγωνισμό και την ανεργία η Ελληνική κοινωνία συζητά, αλλά και εφαρμόζει με ρυθμούς αργούς και με δομές συχνά γραφειοκρατικές νέα δίκτυα κοινωνικής προστασίας. Αυτά αναμένεται να αποτελέσουν ένα ισχυρό αντίβαρο απέναντι στις συνέπειες από την κρίση στην αγορά εργασίας, τον περιορισμό της δημόσιας

21 Με τον όρο Απασχολησιμότητα νοούνται οι ενέργειες εκείνες που αναπτύσσουν τις κατάλληλες δεξιότητες του ατόμου και κατά συνέπεια αυξάνουν τις δυνατότητες του να διεκδικήσει με πιθανότητες επιτυχίας μία θέση στην αγορά εργασίας. Ο πυλώνας «Απασχολησιμότητα» στοχεύει, κωδικοποιημένα στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και την πρόληψη της μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και στη μετάβαση από τις παθητικές στις ενεργητικές πολιτικές

χρηματοδότησης για την κοινωνική πρόνοια, την αλλαγή των οικογενειακών δομών και την αύξηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μπροστά στο νέο αυτό τοπίο κάποιοι καινοτόμοι τρόποι συνδυασμένης και ολοκληρωμένης αντιμετώπισης της απασχόλησης και της πρόνοιας είναι δυνατόν να βοηθήσουν τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Με τη μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Μοντέλου επιδιώχθηκε η αύξηση της απασχόλησης και η ενθάρρυνση για νέες μορφές εργασίας, ο σταδιακός περιορισμός της επιδοματικής πολιτικής και η ενεργητική πολιτική για την απασχόληση, καθώς και η ενθάρρυνση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την κοινωνική και επαγγελματική ολοκλήρωση. Βέβαια, το καθεστώς της κοινωνικής οικονομίας δοκιμάζεται σύμφωνα με τα υφιστάμενα μοντέλα κρατικής πολιτικής.

Όπως βλέπουμε από τα παραπάνω, παρατηρείται μετατόπιση του στόχου, από την ένταξη στην αγορά εργασίας στην πρόληψη του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Διαδικασιοποιείται λοιπόν το πρόβλημα της φιλοδοξίας ώστε να οδηγηθεί σε μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση αφενός και αφετέρου προϋποθέτει την αξιοποίηση, την ενίσχυση και τη βελτίωση των προσόντων που ήδη φέρει το άτομο που απειλείται ή βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Επομένως, η αναγνώριση του κοινωνικο-πολιτισμικού κεφαλαίου που φέρουν τα άτομα που ανήκουν σε διαφορετικές από την κυρίαρχη κοινωνικές ομάδες αλλά και οι αντικειμενικές ανάγκες και ελλείμματα (φτώχεια, ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης, μερική πρόσβαση στα εκπαιδευτικά και κοινωνικά αγαθά, μερική ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής φροντίδας κ.λπ) χρειάζεται να θεωρηθούν ως βασικά πεδία παρέμβασης, να διαχέονται στις δράσεις που θα υλοποιηθούν (μεθοδολογία) και να εκφράζονται με την παράλληλη κινητοποίηση του θεσμικού χώρου με σκοπό την προετοιμασία του να υποδεχτεί μεγαλύτερο αριθμό πολιτών.

Επιπλέον έρχονται στην επιφάνεια ζητήματα που σχετίζονται με την πολιτική βούληση και αντίληψη, την αναδιανομή των πόρων, το λειτουργικό – περιφερειακό σχεδιασμό, τη σχέση του κοινωνικού χώρου με αυτόν της αγοράς εργασίας, τη συμμετοχή μη αναγνωρισμένων κοινωνικών εταίρων (Μ.Κ.Ο) στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση. Αναδεικνύονται επίσης τα σημαντικά κενά των αναγκαίων δεδομένων (στοιχεία-έρευνα κλπ), η απουσία των θεσμικών διασυνδέσεων που προωθούν την κοινωνική συνοχή με αποτέλεσμα να κατακερματίζουν και να αποδυναμώνουν τους στόχους. Υπάρχει όμως και προβληματισμός για ορθολογικότερο σχεδιασμό για την πραγμάτωση των ίσων ευκαιριών, το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τη δημιουργία συνθηκών που μειώνουν τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό για άτομα και ομάδες.

Θεωρούμε θετική τη διεύρυνση των δράσεων που (φαίνεται ότι) θα αναλάβουν τα ΚΕΣΥΥ σε σχέση με τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και επιτέλους την αποδοχή ενός ευρύτερου ρόλου για τις ΣΥΥ που δεν εξαντλείται στην «ατομική και ομαδική στήριξη». Η διεύρυνση και η αποδοχή αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη μοντέλων εργασίας, στην παραγωγή μεθόδων και εργαλείων, στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού, τόσο στο επίπεδο των άμεσα επωφελομένων (οικογένειες και προστατευόμενα μέλη) και οδηγεί στην αξιοποίηση των προσφερόμενων υπηρεσιών όχι μόνο εκ μέρους των κοινωνικά αποκλεισμένων αλλά και αυτών που κινδυνεύουν να βρεθούν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού.

Μπορεί να είναι ιδιαίτερα ενισχυτική για τη θεσμοθέτηση της συνεργασίας ΚΠΑ και ΚΕΣΥΥ. Η πρόταση αυτή - απαραίτητη συνιστώσα κατά την άποψή μου - δίνει την ευκαιρία στο μεταβατικό διάστημα να αποκατασταθούν σχέσεις συνεργασίας εστιασμένες σε τοπικό επίπεδο που φέρνει κοντά τις ανάγκες των ομάδων με τις πολιτικές απασχόλησης. Διαμορφώνει προγράμματα οριζόντιας παρέμβασης για τους

πληθυσμούς, αλλά και εκπαίδευσης για το ανθρώπινο δυναμικό του θεσμού των ΚΠΑ σε μια προσέγγιση κοινοτικής εργασίας για τα θέματα της απασχόλησης. Η διερεύνηση των αναγκών της αγοράς εργασίας, το προφίλ των εργαζομένων, η καταγραφή των δυνατοτήτων για εργασία, η αποτύπωση των θέσεων και στάσεων των εργοδοτών, η αξιολόγηση της προσφοράς και ζήτησης σε τοπικό επίπεδο, από τη μεριά των ΚΠΑ και η διερεύνηση των ατομικών και κοινωνικών αναγκών, η προσαρμογή και η δημιουργία έργων με βάση τις δυναμικές των κοινωνικά αποκλεισμένων ή απειλούμενων με αποκλεισμό ατόμων και ομάδων, η δημιουργία πολιτικών πρόληψης του αποκλεισμού και η ολοκληρωμένη παρέμβαση στους αστικούς και περιφερειακούς χώρους (γεωγραφικό κριτήριο) και στους κοινωνικούς χώρους (ομάδες στόχοι) είναι δυνατόν να μας δώσει την εικόνα που σήμερα βρίσκεται κρυμμένη (φτώχεια, μαύρη εργασία, αστυφιλία, συνθήκες διαβίωσης, ελλείμματα κοινωνικών παροχών, κατοίκηση, κλπ) αλλά και τις απαντήσεις πως η κατάσταση μπορεί να βελτιωθεί.

Το πρόγραμμα απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας, η επιδότηση θέσεων εργασίας, η επιδότηση της αυτοαπασχόλησης είναι μέτρα που χρειάζεται πιθανά να αξιολογηθούν, ενώ η λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων, είναι πολιτική που θα πρέπει να εκτιμηθεί και να εισαχθεί ως μέτρο για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί η δυνατότητα «κάθετης» διασύνδεσης των δράσεων και των μέτρων των αξόνων του επιχειρησιακού προγράμματος έτσι ώστε να επιτευχθεί η συμπληρωματικότητα μεταξύ τους και να ενισχυθεί η συνεκτική δομή του προγράμματος.

Επειδή δεν υπάρχει ασφαλές κριτήριο (έγκυρο, αξιόπιστο και αποδεκτό από την επιστημονική κοινότητα) διαβάθμισης του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι πολύ πιθανόν άτομα που δεν ανήκουν στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες που αναγνωρίζει το Σχέδιο του ΕΠ Απασχόληση κλπ. (Βλ. κατάσταση φτώχειας στην Ελλάδα. Σε τέτοιες ομάδες μπορεί για παράδειγμα να ανήκουν μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι νέοι, γυναίκες) είτε να υποφέρουν ήδη από τις συνέπειες του φαινομένου, ιδίως τις υποκειμενικές, είτε να κινδυνεύουν να τις υποστούν. Για τους λόγους αυτούς, θα πρέπει κατά τη γνώμη μου να δοθεί η δυνατότητα και σε άλλες ομάδες ή άτομα να επωφεληθούν από την παροχή ΣΥΥ (κυρίως όσον αφορά διαδικασίες εμπύχωσης, κινητοποίησης, ενδυνάμωσης, στήριξης) αυτών που προβλέπονται από το Σχέδιο. Στον τομέα αυτό τα ΚΕΣΥΥ έχουν αποκτήσει σημαντική εμπειρία και τεχνογνωσία, οι οποίες είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν όχι αποκλειστικά για την εξατομικευμένη ένταξη στην απασχόληση, αλλά και για τη διαμόρφωση πολιτικών απασχόλησης. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνουμε τη θεσμική κατοχύρωση της συνεργασίας των ΚΠΑ με τα ΚΕΣΥΥ για τη διάγνωση των αναγκών των ανέργων γενικά και των κοινωνικά ευπαθών ομάδων ειδικά, ώστε να αποκτήσει ουσιαστικά περιεχόμενο όλη η πολιτική για τις ευπαθείς ομάδες.

Η προτεινόμενη συνεργασία ΚΠΑ και ΚΕΣΥΥ στοχεύει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην πρόληψη της ανεργίας μέσω της αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων πόρων. Η κατοχύρωση της συνεργασίας των δυο τομέων, κρατικού και κοινωνικού, μπορεί επίσης να συμβάλλει στην άντληση μέγιστου οφέλους στη διάρκεια της αρχικής φάσης υλοποίησης του νέου ΕΠ, η οποία θα έχει – αναγκαστικά κατά την άποψή μας, όπως μπορεί να συζητηθεί – χαρακτηριστικά μεταβατικής περιόδου.

Μπορεί επίσης να σκιαγραφηθεί το προτεινόμενο πλαίσιο της συνεργασίας. Βασίζεται στην αντίληψη ότι το ΚΠΑ αναλαμβάνει κύριο συντονιστικό ρόλο σε επίπεδο περιφέρειας, ενώ τα ΚΕΣΥΥ λειτουργούν ως ιμάντες σύνδεσης με την τοπική αγορά εργασίας και υποστήριξης των πολιτικών απασχόλησης με υπηρεσίες που

ενισχύουν και διερευνούν την κοινωνική και πολιτισμική διάσταση και ανάγκη της τοπικής αγοράς εργασίας.